

De ambitie zou moeten zijn: hoe kunnen we komen tot de optimale kubieke kilometer, waar dan ook gesitueerd in Nederland? Foto: Stichting Erkenningregeling Omgevingsrecht (StErRecht).

Omgevingswet: kans maal uitdaging in het kwadraat

Veel gemeenten zijn momenteel bezig met het opstellen van een plan van aanpak of een projectplan implementatie Omgevingswet. Belangrijk is hierin om stap voor stap te werk te gaan en de juiste volgorde in het traject aan te houden. Het is veel en langdurig trainen voor de wedstrijd. Een Omgevingsplan opstellen zonder in een visie je doelen helder te hebben, levert oude wijn in nieuwe zakken.

Tekst Wico Ankersmit

De Omgevingswet biedt gemeenten een enorme kans om doelen te gaan halen, ambities te verwezenlijken en om een toekomstbestendige rol met meerwaarde voor het lokaal bevoegd gezag te creëren. Maar een doel bereik je alleen maar als de uitdaging (met optimale inspanning) realistisch is.

Gemeenten die inmiddels bezig zijn met het opstellen van een plan van aanpak beginnen langzaam te beseffen welke impact deze operatie heeft op zowel de uitvoering als ook op beleid van de gemeente. Toch wordt in veel stukken momenteel geschreven dat de Omgevingswet 20% regel is en 80% cultuur. Om dit door te krijgen is het van groot belang om stap voor stap met de implementatie aan de slag te gaan. Begin je namelijk een Omgevingsplan te schrijven, dan zal het vooral de regel zijn waar de focus op ligt. Ga je echter beginnen door samen met bestuur, burger en bedrijfsleven te onderzoeken welke doelen je met elkaar de komende jaren wilt bereiken, dan wordt duidelijk dat de implementatie van de Omgevingswet voor een groot deel cultuur is.

Verruimen of ruimte inperken

Veel bestuurders horen via verschillende kanalen dat straks met de Omgevingswet het eenvoudiger en beter wordt. Dat is tenslotte ook de slogan vanuit het Ministerie van I&M rond deze wet. Bestuurders vertalen dit ook snel in het meer ruimte krijgen om hun burgers en bedrijven te kunnen laten bouwen en ontwikkelen. Zij geven aan dat de regels het nu vaak niet mogelijk maken om 'ja mits' te kunnen zeggen. Maar wanneer wordt gevraagd naar hun planologische 'kruielbeleid' is vaak het antwoord dat zij niet weten wat daarmee precies wordt bedoeld. Als vervolgens wordt uitgelegd dat binnen de bebouwde kom de bij wet geboden ruimte zodanig groot is dat in principe aan ieder verzoek tot vergroten of functiewijziging kan worden meegewerkt, zijn zij vaak verbaasd. Bij AMvB is in artikel 4 van bijlage II van het Besluit Omgevingsrecht al heel veel mogelijk, maar bijna iedere gemeente heeft op deze 'landelijk geboden ruimte' vaak een strak en ingeperkt kruielbeleid geschreven die veel van deze ruimte

weer inperkt. Oorzaak en gevolg liggen dus hier in een hand, en daar ligt wat mij betreft dan ook de directe link met het onderwerp 'cultuur'.

Beleid zonder visie

Bestemmingsplannen in ons land zijn veelal beheersplannen en geen ontwikkelplannen. Kruielbeleid dat op het afwijken van deze bestemmingsplannen wordt toegepast is vaak op een zelfde manier geschreven. Bij beheersplanologie doen we namelijk of het gebied 'af' is en of wat er in het gebied aanwezig is aan bebouwing, functies en gebruik er ook altijd blijft zitten. Maar dat is natuurlijk niet zo. Ik moet hierbij denken aan de woorden van Adjiedj Bakas die op het jaarcongres van de Vereniging BWT Nederland in 2015 aangaf

dat hij het bestemmingsplan in Nederland wel het meest vreemde vond dat hij bij gemeenten tegen was gekomen. Hij gaf aan dat we er jaren mee bezig zijn om dat bestemmingsplan tot aan de Raad van State toe vastgesteld te krijgen, maar zodra hij met pijn en moeite is vastgesteld, we de tien jaar erna weer nog harder ons best gaan doen om er weer van te af te mogen wijken. En volgens mij had hij hier in een zin de kern van de uitdaging te pakken. Als een bestemmingsplan wordt herzien met uitsluitend een beheergedachte dan is dat veilig. Het levert weinig 'gezeur' op, biedt een gelijke mate van rechtszekerheid voor de bewoners in het gebied en helpt vooral om het proces zo glad mogelijk te kunnen doorlopen. Dat 'gezeur' hebben we nu echter bij iedere aanvraag die niet past binnen dit vaak strakke

De Omgevingswet is een enorme uitdaging, waarvoor moet worden getraind. Een uitdaging die de nodige zweetdruppels zal kosten, maar vooral een uitdaging die pas kan worden aangegaan als je er voldoende vaardig voor bent. Zie het als sport.

kader. Niet een keer, maar continu. Ik noem het dan ook maar even heel hard het ontwikkelen van beleid zonder visie. De Omgevingswet biedt nu de kans om dit helemaal anders te gaan doen. Maar deze kans is wel een enorme uitdaging. Een uitdaging waarvoor moet worden getraind. Een uitdaging die de nodige zweetdruppels zal kosten, maar vooral een uitdaging die pas kan worden aangegaan als je er voldoende vaardig voor bent. Zie het als sport.

Zonder visie geen plan

Een aantal gemeenten is heel voortvarend te werk gegaan met de Omgevingswet. Met trots melden zij dat zij voor een bepaald gebied of soms al de hele gemeente een Omgevingsplan hebben opgesteld. Maar kan dat wel? Is dit dan niet een grote kans op oude wijn in nieuwe zakken? Zonder visie zal namelijk het Omgevingsplan verdacht veel gaan lijken op het oude 'beheers' bestemmingsplan. En dat blijkt ook wel uit het bestuderen van een aantal van deze premature Omgevingsplannen. Er is nog veel in de Omgevingswet niet duidelijk, aangezien de AMvB's nog in de maak zijn en er na consultatie nog veel in gaat

veranderen. Ook is voor een belangrijk deel de Omgevingswet zelf nog niet ingevuld. De meest belangrijke onderwerpen zoals rechtszekerheid, planschade en de afwijkactiviteit komen pas bij de invoeringswet aan de beurt. Maar waar het vooral om gaat is dat zonder visie op de ruimtelijke kwaliteit je nog niet aan de slag kunt met het plan.

De kern van het op een goede wijze implementeren van de Omgevingswet ligt in het opstellen van de visie. Hier begint het met de provinciale omgevingsvisie, omdat hier voor een groot deel de instructieregels uit voortkomen die op lokaal niveau als spelregels zullen gaan gelden. Maar in de gemeentelijke omgevingsvisie zullen met name de lokale ambities en doelen zo duidelijk mogelijk moeten worden beschreven.

Naar de optimale kubieke kilometer

De ambitie zou moeten zijn: hoe kunnen we komen tot de optimale kubieke kilometer, waar dan ook gesitueerd in Nederland? En iedere situatie is anders. Per provincie, per streek maar ook binnen een gemeente is iedere kubieke kilometer anders. Het is de uitdaging om met gemeenteraad, college en

vooral met de inwoners van die kubieke kilometers gezamenlijk te gaan kijken hoe dit doel kan worden bereikt. Met ontwikkelingsruimte, maar ook met toekomstdoelstellingen zoals duurzaamheid, energieneutraal, extramuralisatie, veiligheid en leefbaarheid. Dat dit niet even op een vrijdagmiddag is geregeld, mag duidelijk zijn. Dit kost heel veel inspanning en vraagt vooral een cultuuromslag.

Het ontwikkelen van een goede en vooral doelgerichte visie is een hele opgave die veel tijd en inspanning kost. Sectoraal is er al veel bij gemeenten. Veel te veel, denk ik wel eens. Maar de uitdaging is vooral om deze te gaan omzetten naar een realistische integrale visie. Want een doel bereik je alleen maar als de uitdaging (met optimale inspanning) realistisch is. Het is net sport.

Stap voor stap je doel tegemoet

Als gezamenlijk een visie is vastgesteld, dan pas kun je met regels en cultuur stap voor stap de trap op om te klimmen naar die optimale kubieke kilometer. De eerste trede zou kunnen zijn het aanpassen van het eerder genoemde kruimelbeleid. Welke ontwikkelruimte willen we bieden? Welke ruimte is er op de weg naar de doelen die we willen behalen? Met deze stap kan namelijk al duidelijk worden of de ambities consoliderend, calculerend of vernieuwend uitpakken.

Een volgende stap is integreren van beleid. En pas na een heel aantal stappen komt het Omgevingsplan. Het duurt nog een aantal jaren voordat de Omgevingswet in werking treedt, maar de tijd gaat snel. Een heel mooi hulpmiddel om deze trap te kunnen beklimmen is de 'digitale routeplanner implementatie Omgevingswet' die is ontwikkeld door de VNG. Door de titel van dit mooie instrument in Google in te typen komt u er zeker en ik wil gemeenten dan ook aanraden dit hulpmiddel te gebruiken.

Informatie over de auteur

Wico Ankersmit is naast directeur Vereniging BWT Nederland ook kwartiermaker implementatie Omgevingswet voor de gemeente Hilversum.

Digitale routeplanner implementatie Omgevingswet, ontwikkeld door VNG.